

Anna

1877

Laps hauas.

~ ~ ~ ~ ~

Lisa-juttud:

1. Soitud, aga mitte unustud.
2. Wana-ema.

~ ~ ~ ~ ~

Saksakeelest ümberpandud.

~ ~ ~ ~ ~

Tallinnas.

Trükitud Lindworsi pärijate kirjadega.

1877.

Дозволено цензурою. — Ревель 2-го Мая 1877 г.

Laps hauas.

Suur kurbdus oli majas, suur kurbdus oli südames. Kõigenoorem laps, üks nelja-aastane poisike, wanemate ainus poeg, nende rõem ja lootus — oli ärasurnud. Neil olid küll veel kaks wanemat tüttart, noorem pidi järsku sel aastal äraloetud saama: wiisakad, head lapsed olid nad mõlemad. Aga se laps, keda surm ärawõttab, on ikka se kõigearmsam, ja se oli järsku se kõigenoorem, üks poeg. Se oli rüüt nuhtlus. Sed leinasiid, kuida aga noored südamed leinata wõiwad, ja oli nende kurbdus weel seda suurem, et nad endi wane- maid nägid kurwad olema. Isa oli maha- rõhutud, aga emat oli suur kurbdus hoopis tuimaks teinud.

Sõd ja väewad oli ta haige lapse juures walwanud, oli teda arstind, oli teda woodist tõstnud ja oma kätte peal kannud. Ta oli üks jagu ta enesest. Se mõtte oli tal wastu meelt, et ta maa pealt pidi äraminema, et ta puusärki pidi pandud ja hauda lastud saama.

Jumal ei wõinud seda last mitte tema käest ärawõtta, mõtles ta; ja kui se siiski sündis ja ta enam mitte kahklase mõelda ja loota ei wõinud, ütles ta omas walus:

„Jumal pole wist mitte teadnud, et tal niin maa peal hoolimatta teenrid on, kes nõnda teewad, kuida nad tahtwad; nad ei kuula mitte ema palwet.“

Omas walus jäi ta usk nõdraks, tale tuliwad nukrad mõtted, mõtted surmast, igawesest surmast, et inimene, mullast wõetud, jälle peab mullaks jaama. Selle mõtte juures ei olnud tal enam ühtegi, kuhu peale ta ennast oleks wõinud toetada, waid ta waus meeleärarheitmise põhjatu tühjuse sisse.

Kõdigerängema kuusatuise tundides ei wõinud ta enam nuttagi. Ta ei mõttelnud enam oma nooremate tüttrite peale; ta mehe pisarad kukkusid ta pea peale — ta ei waatnud mitte ta peale ülesse. Ta mõtted olid ta surnud lapse juures. Kõiki ta tegemist ja olemist täitis se ainus mõtte, kõiki, mis tema last tale meele tuletas, kõiki armsaid sõnu, mis ta laps oli rääkind, meeles pidada.

Matmise päew oli kätte jõudnud; õöl enne seda ep olnud ta maganud, wasta hommikut rammastas wäsimus teda ära, ta sai wähe puhata. Sedamahti oli puusärk eemale

teise tупpa wiidud ja kaas tаса kinnipandud, et ta mitte haambri paukumisi ei kuuleks.

Kui ta ülesärkas ja oma last näha tahtis, ütles ta mees tale filmapisaratega: „Meie oleme kaane kinnipannud: se pidi saama tehtud!“

„Kui Jumal minu wasta tõwa on“, kirjendas ta omas meeleärakeitmisel, „mikspärast peaksid siis inimesed paremad olema! — ja ta ei saanud omast nuttust enam wõitu.

Buusärk sai furnuaeda wiidud. Waene ema istus oma nooremate tütrite juures; ta waatas nende peale, aga ta ei näinud neid mitte; ta mõtted ei olnud mitte ta juures; ta andis kurbusele enese üle woli, ja se wiskas teda sinna ja tänna, nagu meri üht laewa wiskab, mis oma tüüri ja tüürimehe on ärafantanud.

Sedawiin läks mattuse päew mööda, ja tema järele tuli palju niisamasuguseid päewi niisamasuguse ühtewiini, arstimata waluga.

Miiske ja haleda filmadega waatajad lei-
najad kodu ta peale; ta ei kuulnud nende troostisõnu. Mis nad ta wõiwad öelda?! — nad olid ise liig kurnad.

Se oli, nagu ei teaks ta enam, mis uni on — ja se oleks ommeti üksi ta kõigeparem sõber olnud, oleks ta tehat karastand ja ta hingele jälle rahu annud.

Temale anti nõu, woodi heita. Ta oli seal ka pikali nagu magaja. Ühel öösel kuulas ta mees tema hingamist ja arwas, et ta wiimaks ommeti olla rahu ja tergitust leidnud. Õnnelik selle üle pani mees omad käed risti, luges oma palwe ja uinus pea rahuliste ja kõwaste magama. Ta ei pannud tähele, et ta naine wähe aega hiljemine ülestõusis, enese riided ümberwõttis ja siis waitfält wälja läks, et sinna saada, kus ta mõtted ööd ja päewad olid — sinna hana juure, kus sees ta lapsuke puhkas. Ta läks ajast läbi wälja peale, kust tee ümber küla kirikaja poole läks, keegi ei näinud teda ja tema ei näinud kedagi.

Taewas sõras ja oli imeselge, ilm weel nii pehme — se oli Mõhkli kuu hakatuses. Ta astus furnuaeda, läks oma lapsukesse weike hana juure, mis nagu roosipõdesas wäljanägi — roosihõl tuli tale wasta. Ta istus maha, kummardas peaga wasta handa, otsego wõits ta läbi paksu mulla oma weiket poega näha, kelle naeratamine weel nii elawalt ta meeles oli. Ilmasti polnud tal wõimalik äraunustada, kui armsad ta silmad olid olnud, isegi weel ta haiguse aseme peal. Kui ta ennast tema haiguse aeal ta peale kummardas ja tema weiket täekesed, mis laps ise enam ei jätkand ülestõsta, oma kätte wõttis, siis paist-

fid ta filmad otjego rääkima. Ruda ta tema woodi juures oli istunud, nõnda istus ta nüüd tema haua juures; aga siin oli tema pisaratel prii woli: — nad tilkusid tema haua peale.

„Sa tahad alla oma lapse juure?“ ütles üks heäl üsna tema ligi. Ta kõlas nii selgeste, nii täieste, ta kõlas tema südame sisse.

Ta waatas ülesse. Seal seisis ta kõrwas üks mees, suur leinamantel ümber ja lai kätte üle pea tõmmatud. Aga ta nägi siiski ta nägu; ta oli wali, aga ommeti nõnda, et teda wõis uskuda; ta filmad sõrased, nagu oleks ta weel noore põlwe aastades.

„Alla minu lapse juure!“ kostis ta wasta, ja ta heales oli meeleäratamise palwe.

„Tahad Sa minu järele tulla?“ küsis tuju. „Mina olen surm!“

Ja ta niikutas peaga, et ta jeda tahab. Seal oli tal forraga, otjego sõrased kõik tähed taewa külles nii heledaste kui täis kuu. Ta nägi lilledede ilu haua peal, maa andis tema all pikamine järele, nagu lind, mis ennast lennust allalaseb, ta wajus ja tuju lautas oma musta mantli ta ümber; kõik jäi pimedaks, pimedaks surmadöök; ta wajus sügawamale kui labidas sisseulatas; furnuaed oli kui kattus ta pea üle.

Mantli hõlm lendas kõrwale, ta seisis

ühes kenas, otsata suureš kajas. Ümberringi oli ehawalge, aga ta ees oli ta laps, keda ta selsamal filmapilgul oma südamie wasta hoidis. Ta naeratas tema wasta palju kenasmine, kui ta seda iiales enne temast oli näinud.

Ta kiljatas, aga kuulda ei olnud seda mitte; sest ligi ta kõrwas ja siis jälle kausgemal kõlasid woolawad, kenad pilliheäled; ei iiales enne polnud ta kõrw niisugusi kentaewaliku heälesi kuulnud. Nad kõlasid selle öö-musta kindla eeskatte tagant, mis kaja ja igawese-aea-maa wahel rippus.

„Minu armas ema, minu kallis ema!“ kuulis ta oma last rääkima. Se oli se tutaw kallis heäl, ja ütlematta õnnelikud andsid nad üheteisele suud, ja laps näitas siis musta eeskatte peale.

„Nii armas ja kenta ei ole ülewal maa peal mitte... Kas Sa nääd neid, ema?... kas Sa nääd neid kõiki kous?... Siin on hinge-õnnistus!“

Uga ema ei näinud seal misgi, kuhu laps näitas, misgi kui üksi süsimusta ööd. Ta waatas ilmaliku filmadega, ei waatnud mitte nõnda kuda laps, keda Jumal oli oma juure kutsunud; ta kuulis kõla, heälen, aga ta ei kuulnud mitte seda sõna, kelle siise temal oli uskuda.

„Rüüd ma wõin lennata, ema,“ ütles

laps, „lennata kõigi teiste rõõmsa lastega Jumala juure! Oh, ma tahaksin seda nii hea meelega, aga kui Sa nuttad, kuida Sa nüüd nuttad, siis ma ei wõi Sinust mitte lahkuda, ja ma tahaksin seda nii hea meelega!... Kas Sa ei luba?... Hoopis lühikeste aega pärast tuled Sa, kallid ema, minu juure sinna sisse!“

„Oh jä weel, jä weel!“ ütles ema, — „weel üheks silmapilguks! Üks ainuke kord tahan ma weel Sinu peale waadata, Sulle suud anda, Sind oma kaisu wõtta!“

Ja ta musutas oma last ja hoidis teda tugewaste omas kaisus. Seal kuulis ta ülewalt oma nime nimetama: — nii haledaste kõlas se heäl! — Mis se siis oli?

„Kas Sa kuuled?“ ütles laps, „se on isa, kes Sind hüüab!“

Ja jälle mõne silmapilgu pärast olid furwad heäled kuulda nagu lastest, kes nuttawad.

„Need on minu õed! ütles laps. — — — ema, ega Sa pole neid ommeti äraunustand?“

Ja temale tuliwad ta waejed tüttred meele; temale tuli hirm peale, ta wahtis edasi nende warjude peale, mis temast mööda lehwerdasid; ta arwas neist mõningad tundma. Nad lehwerdasid furma-lojast läbi musta

eeskotte poole, ja seal kadusid nad ära. Kas küll ka tema mees ja ta tüttred peaksid ilmuma? Ei! Nende hüüdmised ja ohkamised kolasid ikka weel ülevalt alla. Beaeagu oleks ta neid furnu pärast äraunustanud!

„Ema, nüüd kolawad taewariigi kellad,“ ütles laps, „ema, nüüd tõuseb päew ülesse!“

Ja üks wägew walgus woolas tale wasta — ta laps oli ära, ja ta sai ülestõstetud. Ta ümberringi jäi külmaks, ta tõstis oma pea ülesse ja nägi, et ta kirikajal, oma lapse haua peal oli. Aga Jumal oli unenäus ta toeks, ta mõistuse walguseks saanud.

Ta langes põlwili maha ja palus:

„Anna mulle andeks Issand, minu Jumal, et ma ühe õnsa hinge lendu püüdsin teelata, ja et ma oma kohut nende elusate wasta, keda Sa mulle andsid, tahtsin äraunustada!“

Ja nende sõnade juures oli tal nõnda, nagu oleks ta süda fergitust leidnud.

Seal tuli päike pilwete tagant wälja, üks weike lind hakkas furnute rahupaiga üle oma homikulaulu laulma, ja kirikutellad kelistasid püha kotta palwele. Ümberringi jäi kõik nii pühaks, nii pühaks — kui tema südames! Ta tundis oma Jumalat, ta tundis oma kohut, ja igatssemist täis ruttas ta oma koju. Ta kummardas ennast mehe peale, ta

palaw, südamelik suuandmine äratas teda illesse, ja nad rääkisid mõlemad südame ja armastuse sõnu ja ta oli wagane ja armas, nii kui üks abikaasa seda wõib olla. Tema juust tuli täna isegi se troostisõna wälja:

„Sumala tahtmine on igatahes se kõige-parem.“

Ja ta mees küsis ta käest: „Kust Sa said korraga seda wõimu? seda troosti?“

Ja ta andis talle suud ja andis oma lastele suud.

„Ma sain seda wõimu Jumala käest — minu lapse haua peal.“

Tisa-juttud.

Soitud, aga mitte unustud.

Üksikult seisis üks wana rittli-losk. Ta ämber jookkivad porised wallikraawid, kelle äle üks luukšild täis, mis aga arwaste maha-lastud sai; sest kõik wõerad pole mitte head inimesed. Käästa alla olid müüri sisse hau-gud tehtud, et nende läbi pangutada, keewa wett ja sulatud seatina waenlase peale walada,

fui ta väga ligidale usaldats tulema. Seest-
pidi oli hoone kõrge; aga se oli väga hea,
fest et need suured, märijad puunottid, mis
kामीnis süüsesid, suitsu tegiwad. Seintes
rippusid pildid, kus peal meesterahwas sõa-
mundris ja toredad naesterahwas uhkes ehtes
näha olid; kõigemõnusam kõigist aga kõndis
weel elusalt lossis: tema nimi oli Metta
Moogens; ta oli maja perenaine, loss oli
tema jagu.

Ühel õhtul aga tulid rööwliid süsse; ne-
mad löiwad kolm tema rahwast maha, ning
ta ahelaskoera, süis panid nad Metta prouat
koera-ahelasse, mis koera-putka külles kinni
oli, ja läksid ise saali, kus nad joodawat
wiina ja õlut, mis nad tema keldrist leidsid,
jõiwad.

Metta prouat oli, kuda õöldud, koera-
ahelasse pandud, aga ta ei wõinud koguni
haukudagi, ega polnud ta seks loodud.

Ses hädas tuli rööwlide pealiku pois
salaja wälja, ta ei tohtind mitte tähele pan-
dud saada, muidu oleksid nad teda furnuks
lõõnud.

„Metta proua!“ ütles pois, „on Sul
weel meeles, kuda minu isa süis, kui Sinu
mees weel elas, pidi puu-hobuse peal ratsa
sõitma? — Sa palusid tema eest, aga se
ei aitnud ühtegi, ta pidi nii laua sõitma, kui

ta liikmed oleksid puruks läinud; aga Sa lätsid salaja tema juure, nõnda kuda mina nüüd salaja Sinu juure tulen; Sina ise panid ühe weikese kiwi tema mõlema jala alla, et ta neile tuge leiaks. Keegi ei näinud seda, wõi tehti nõnda, nagu ei nähtakse seda. Sina olid jo se noor mõisa-proua. Seda on mulle minu isa rääkinud, ja mina olen seda tänu-likult omas südames hoidnud, aga mitte unustanud! Nüüd peastan mina Sind ahelast, Metta proua! "

Sepeale tõiwad nad waikselt hobused tallist wälja ja sõitsid, wihmast ja tuulest lugu pidamatta, oma teed ja saiwad naabrist sõbrade juurest abi.

Seda weiket head, mis ma Sinu isale tegin, oled Sa rohkestes äratafunud!" ütles Metta Moogens.

"Soitud oli ta, aga mitte unustud!" ütles pois.

Nõowlid saiwad kõik wõlla poodud.

Üks wana mõisakoht oli maal ja on weel praegugi seal; se ei ole mitte Metta Moogensi proua oma, se on teiste suurte sakste jagu

Meie lugu sündis meie päiwil. Päew helendab kullatud torniootsa, weiked metssaared

seisavad nagu roosikimbud wee peal, ja lüüged ujuvad nende ümber. Ajas õilewad roosid, aga mõisaproua ise on se kõigefenam roosileht, mis rõemust, heategemise rõemust sõrab — mitte suure maailmale, vaid õnnetusse sattunud südametele, kus heategemised küll hoitud on, aga mitte unustud.

Jälle läheb mõisaproua mõisast wälja lageda peale ühe weike wabadiku sauna poole. Seal sees elab üks waene, halwatud tüdruk, aften on toakeses põhja pool, päewaterad ei ulata temasse. Sepärast võib tüdruk wäljast aga üht weiket tükitest näha. Aga täna paistab päike, se kallid soe päike otsesõõe toakese sisse; sest päewaterad peawad lõuna poolt sisse läbi selle uue atna, mis sinna on tehtud, kus enne paljas müür oli.

Waene halwatud istub soojas päewapaistes, näeb metsa ja järwe, maailm on tale nii suureks, nii imefenaks saanud, ja paljas ühe ainja sõna läbi, mis lahke mõisaproua suust oli tulnud.

„Se sõna oli nii hõlpsaste wäljaõöldud, se tegu nii wähenene!“ ütles ta; „se rõem, mis ma enesele seläbi olen teinud, on otsata suur ja teeb mind nii õnnelikuks!“

Ja sepärast teeb ta nii mitmed head teud, mõtleb kõitide peale waeste ja rikkaste majades, kus ta teab kurwasid olema. Se sün-

nib nõnda, et tegi ei tea, kes seda head on teinud, se saab kõikidest hoitud, aga mitte unustud — ei sa armast Jumalast unustud.

Ühes juures linnas seisab üks wana maja, kus palju kambrid ja saalisi sees on; aga neisse meie ei lähe. Meie jääme tööki, ja seal on nii armas ja walge, puhas ja ilus; wafriistad läigiwad, laud on kui poonerdud; seda kõik on tüdruk teinud, ja sellegipärast on ta aega saanud ennast riide panna, üsna kui tahaks ta kiriku minna. Tüdrukul on üks leihw juustes, üks must leihw; se awaldab leinamist. Aga tal ei ole jo kedagi leinata, ei isa ega ema, ei sugulast ega peigmeest; ta on üks waene tüdruk. Üksford oli ta kihlatud, kihlatud ühe waeße selliga; nad armastasid ühtteist südamest. Ühel päewal tuli sell tema juure.

„Meil ei ole kummagil midagi!“ ütles ta; „se rikkas lest, kes seal eemal keldripoes kaupleb, on oma armastusest minu wastu minuga rääkinud; ta tahab mind rikkaks teha; aga Sina oled üksi minu südames ja jääd sinna. Mis nõu annad Sa mulle?“

„Seda nõu, teha, mis Sa oma õnneks pead!“ wastas tüdruk. „Ole hea ja lahke

tema wasta, aga sest tunnist saadik, kus meie üheteisest lahtume, ei tohi meie ühtteist enam mitte näha!"

Selle kõnelemise järele läksid mittu aastad mööda. Ühel päewal tuleb temale ta endine sõber ja peigmees uulitsa peal wastu; ta nägi haige ja wilets wälja. Ta süda ei annud talle mahti, waitfelt temast möödaminna, ja ta küsis tema käest: „Kuda Su käsi siis käib?“

„Ma olen rikkas ja mul on hea igapidi!“ wastas tema; „minu abikaasa on tubli ja hea, aga Sina elad weel ühtepuhku minu südames. Ma olen selle wasta sõdinud, aga pea saab se sõdimine lõppema! Ses elus meie ühtteist küll enam mitte ei sa nägema.“

Sest saadik on üks nädal möödaläinud, sel hommikul seisis seitungis, et ta olla ärasurnud, ja sellepärast on tüdruk leinariides! Tema endine peigmees on ärasurnud ja on naise ja kolm wõerast-last järele jätnud, kuida seitungis lugeda on. Se teadus on tüdruku südant walutama pannud, otsego oleks ta lõhnenud, ja siiski on ta wafriistad puhtad.

Se must leihw juukses tunnistab leinamist, tüdruku silmad tunnistawad seda weel enam wälja. Se leinamine on ta südames hoitud, aga mitte unustud! —

Waatke, need olid kolm juttu, kolm lehte ühe warre külles. Himustad Sa weel rohkem niisugusi härjapealehti? Südamme raamatufeses on neid weel palju hoitud, aga mitte unustud!

W a n a = e m a.

Wana = ema on nii wana, temal on nii palju kortsfusi filmis ja ta juuksed on üsna walged; aga ta silmad sõrawad kui taks tähte; ja nad on weel palju ilusamad, nad on nii armsad ja lahked; ja se on nii hea, nende sisse waadata! Ta teab ta need kõige ilusamad juttud, ja üks kleit on tal suurte, suurte roosidega. Wana-ema teab nii palju, sest ta on ammu enne isa ja ema elanud; se on tõeste tõsi! Wana-omal on üks Taa-weti laulu-raamat suure paksu hõbe haakidega, ja seda loeb ta tihtipeale. Restel raamatu sees on üks roos: ta on hoopis õhukeseks wajunud ja ärakuivanud. Ta ei ole mitte nii ilus, kui need roosid, mis wana-ema klaas mees sees hoiab, ja ommeti waatab ta kõigearmsamalt esimese peale, — ja temale tulewad sagedaste pisarad filmi.

Mitspärast peaks küll wana-ema nii selle

kriivand roosi peale ses wanas raamatus
 vaatama? — Kas Sa tead seda?

Igakord, kui wana-ema pisarad selle roosi
 peale kukuvad, siis jääb roosi karw ilusamaks,
 siis puhkeb ta lahti ja kõik se tuba saab tema
 haisu täis, seinad kaunwad ara, nagu oleksid
 nad paljas udu, ja ümberringi on roheline,
 kena mets näha, kus päike läbi lehti wäriseb,
 ja wana-ema — ja tema on üsna noor, ta
 on üks kena tüdruk kollakarwa lokkidega, roo-
 sikarwa, ümmarguste palgedega, kena ja ar-
 mas, ükski roos ei ole ilusam kui tema;
 ommeti need silmad, need helled, armsad
 silmad, ja, need on weel ikka wana-ema omad.
 Ta kõrwas istub üks mees, nii noor, priske
 ja kena; se annab temale seda roosi, ja ta
 naeratab — ja, nüüd naeratab ta niisamuti!
 Ta on kadund — palju mõtteid ja palju
 fujun tulewad temale meele — se kena mees
 on kadunud, roos on Taaweti laulu-raamatu
 sees, ja wana-ema, ja, seal ta istub jälle
 nagu üks wana-inimene ja waatab närtsind
 roosi peale, mis raamatu sees.

Nüüd on wana-ema surinud. — Ta istus
 leenstolis ja rääkis üht pika kena juttu:
 „Ja nüüd on jutt otsas,“ ütles ta, „ja mina
 olen aiwa wäsinud: — laske mind wähe pu-
 hata!“ Ja siis ta toetas ennast tagasi, ta
 tõmbas hinge, ta magas. Aga ta jäi ikka

waitsemaks ja waitsemaks, ja ta nagu oli nii rahuline ja õnnelik; se oli, otsego oleks päewapaiste ta üle läinud, ja siis ütlesid rahwas, ta olla surnud.

Ta sai ühe musta puufärgi sisse pandud, seal oli ta pikali, walged riidid ümber, ta oli nii tena; ja ometi olid ta silmad kinni, aga kõik kortsud olid kadunud, ta oli pikali ja ta mõkad olid nõnda, nagu naerataks ta. Tema juuksed olid kõrge-walged, ta nägi nii auuwäärt wälja. Ta peale waates ei tulnud sugugi hirmu peale; se oli jo se armas, helde, hea wana-ema. Ja Taaweti lauluraamat sai ta pea alla pandud — nõnda oli ta tahtnud — ja se roos oli selle wana raamatu sees, ja siis matsid nad wana-emat maha.

Haua peale üsna kiriku = müüri ligidale istutasid nad ühe kibuwitsapuu ja se oli nuppu si täis ja õõpik laulis tema ligidal ja kiriku sees mängiti orelil peal need kõigeilusamad salmid, mis selle raamatu sees seisid, mis surnu pea all oli. Ja kuu paistis otsekohe haua peale, aga surnu ei olnud mitte seal. Iga laps wõis õõ = aegus kartmata haua juure minna ja sealt üht roosi kiriku = müüri ääres murda. Surnud teadwad rohkem kui kõik, kes siin elawad: surnud teadwad seda hirmu, mis meil oleks, kui nad

äkitse meie juure tuleksid. Surnud on pare-
 mad kui meie kõik, sellepärast nad ei tule
 mitte tagasi. Wana-ema puusärgi peale on
 mulda lautud ja puusärgi sees on muld.
 Taaweti laulu-raamat ja tema lehed on põr-
 muks läinud, roos on kõigi oma meeletule-
 tustega tolmuks ja põrmuks saanud, aga üle-
 wal õilewad uued roosid, ülewal laulab õõ-
 pil ja kõlab orel. Ülewal mõeldakse wana-
 ema peale ta lahke, igaweste noore filmadega.
 Silmad ei wõi iialestki surra! Aga
 meie omad saawad ükskord wana-emat jälle
 nägema, noor ja terna, kui siis, kui ta est-
 mest torda selle ilusa punase roosile, mis
 nüüd hauas tolm on, suud andis.